

Tanulmányok

A hadiipar illeszkedése a gazdaság egészébe – egy régi elemzés újragondolva

Balogh Attila

DOI: 10.14267/VILPOL2024.01.05

Ballada a fegyverkovács fiáról

Tél fut az éjen át, nyílik a jégvirág,
Új bölcsőben sírdogál egy élet
Apja emeli föl, ebből a gyerekből
Fegyverkovács lesz, ha addig élek
Így is lett, bizony, de szólt egy szép napon
Ne csináljunk soha többé fegyvert
Nem lesz háború, könnyes, szomorú
Boldognak látok majd minden embert
Kis harangot önt, vándorruhát ölt
A haranggal a világot bejárja
Halkan zeng a dal, mit senki meg nem hall
S nevet rajta mindenki, ha látja
Egy nap visszatér, megáll, alig él
Már nem az, ki elment lehunyt szemmel
Apja jót nevet, nyisd ki két szemed
Ilyen a világ, s kell a fegyver
Tudom, tudom, tudom, tudom, fáj a szíved
Ohhh Mégis, mégis, mégis, mégis meg kell értsed
Ohhh Tudom, tudom, tudom, tudom, fáj a szíved
Ohhh Mégis, mégis, mégis, mégis meg kell értsed

Adamis Anna

A Scientific American 1961. áprilisi számában Wassily W. Leontief és Marvin Hoffenberg „The Economic Effects of Disarmament”[1] címmel igen érdekes cikket jelentett meg. A cikk a katonai források más gazdasági ágazatokba történő átcsoportosításának lehetséges gazdasági következményeit vizsgálja. A szerzők egy akkor elterjedt gazdasági elemzési technikát, az input-output modellt használják fel az ilyen átcsoportosítás hatásainak felmérésére. Céljuk, hogy a politikai döntéshozók számára világosabb betekintést nyújtsanak a katonai kiadások átcsoportosításának előnyeiről és hátrányairól, és segítséget nyújtsanak az értékesítésre és a foglalkoztatásra gyakorolt lehetséges hatások előrejelzésében. Ez az értekezés elemzi e nagy hatású munka legfontosabb meglátásait és hozzájárulásait, hangsúlyozva az input-output elemzés jelentőségét a bonyolult gazdasági kérdések megválaszolásában.

A Leontief és Hoffenberg tanulmányának középpontjában álló input-output elemzés hatékony eszköz az összekapcsolt világ gazdasági összetettségének megértéséhez. Lehetővé teszi a közgazdászok (és döntéshozók) számára, hogy megvizsgálják, hogyan áramlanak az áruk, szolgáltatások és pénzügyi tranzakciók a gazdaság különböző ágazatai között. E módszer alkalmazásával a szerzők arra igyekeztek rávilágítani, hogy az egyik ágazatban bekövetkező változásoknak milyen hatásai lehetnek az egész gazdasági környezetre, és ezáltal rávilágítanak a leszereléssel kapcsolatos politikai változások lehetséges következményeire.

A cikk azzal kezdődik, hogy hangsúlyozza a leszerelés gazdasági következményeinek vizsgálatának fontosságát. A hidegháborús feszültségek és a katonai kiadások növekedése által jellemzett időszakban ez a vizsgálat nem csupán a tudományos szférában fontos, hanem jelentős politikai következményekkel is járt. A szerzők a védelmi iparra szánt pénzügyi erőforrások polgári ágazatokba történő átcsoportosításának lehetséges következményeinek vizsgálatával a politikai döntéshozóknak kívántak útmutatást adni ahhoz, hogy megalapozott döntéseket hozzanak a források elosztásáról.

A kutatás fő eredménye az, hogy a katonai források átcsoportosításából létrejövő munkahelyek száma nem lenne elég ahhoz, hogy mindenkit befogadjon, akik a katonai szektorból váltanak át a civil munkaerőpiacra. Ez a megállapítás felvet egy fontos kérdést: hogyan kezelhetik a politikai döntéshozók a védelmi ágazatban a békeorientáltabb gazdaságra való áttérés során a foglalkoztatás kiszorulásának kihívását? Leontief és Hoffenberg elemzése, miközben rávilágított a problémára, egyúttal keretet is nyújtott a negatív következmények enyhítésére szolgáló alternatív feltételezések és forgatókönyvek vizsgálatához.

A szerzők továbbá azt javasolják, hogy elemzési módszereik terjedjenek túl a foglalkoztatási hatások pusztá vizsgálatán. Azt javasolják, hogy az input-output elemzés számos kérdés megválaszolására alkalmazható, többek között a következőkre:

Regionális hatások: Hogyan oszlanának meg a leszerelés ipari hatásai az ország különböző régióiban? Vannak-e olyan régiók, amelyeket ez jobban érintene, mint másokat?

Rövid távú termelési kihívások: Mekkora lenne a rövid távú termelési kihívások mértéke és hatása más iparágakra? Egyes iparágak nehezen tudnák kielégíteni a termelésük iránti megnövekedett keresletet, ami ellátási hiányt eredményezne?

Tőkejavakat gyártó iparágak: Hogyan hatna a megnövekedett kereslet kielégítéséhez szükséges további termelési kapacitások létrehozása a szükséges tőkejavakat szállító iparágakra? Ez ezen iparágak bővüléséhez vezetne?

Ezek a kérdések kiemelik az input-output elemzés sokoldalúságát az olyan összetett szakpolitikai kérdések kezelésében, amelyek túlmutatnak az eredeti vizsgálat tárgykörén, és megmutatják, hogy a gazdasági előrejelzés és a szakpolitikai értékelés eszközeként mennyire hasznos.

Bár a tanulmány értékes betekintést nyújt a leszerelés lehetséges gazdasági hatásaiba, használata nem kimeríthetetlen. Az egyik jelentős korlátozás a rögzített termelési együtthatók feltételezése. Ez az egyszerűsítés azt jelenti, hogy az ágazatok közötti termelési kapcsolatok állandóak maradnak, függetlenül az inputok vagy outputok változásától. A valóságban ezek a kapcsolatok dinamikusak lehetnek, és a technológia, a kereslet vagy az erőforrások rendelkezésre állásának változására reagálva változhatnak. A szerzők e korlátozást belátva elismerik, hogy elemzésük inkább kiindulópontot nyújt, mintsem az összes lehetséges eredmény átfogó vizsgálatát.

Egy másik fontos szempont, hogy bizonyos ágazatokat kizárnak az elemzésből. Azzal, hogy a tanulmány a katonai kiadásokra és a civil szektorokra összpontosít, nem veszi figyelembe a tágabb gazdasági ökoszisztémát, beleértve a nem civil kormányzati szektort, amelyre szintén hatással lehetnek a leszereléssel kapcsolatos politikai változások. A politikai döntéshozóknak tisztában kell lenniük ezekkel a kihagyásokkal, és mérlegelniük kell döntéseik holisztikus következményeit.

Összefoglalva, Wassily W. Leontief és Marvin Hoffenberg cikke feltárja a katonai alapok civil szektorokba történő átcsoportosításának lehetséges gazdasági következményeit, input-output elemzés segítségével. Nemcsak a gazdasági eredmények bonyolultságára világít rá, hanem hangsúlyozza annak fontosságát is, hogy a leszereléssel kapcsolatos politikai döntések meghozatalakor több tényezőt is figyelembe kell venni.

Az input-output elemzés olyan hatékony elemzési eszközként jelenik meg, amely értékes betekintést nyújthat összetett gazdasági kérdésekbe. A tanulmánynak a foglalkoztatás elmozdulására, a regionális hatásokra, a termelési szűk keresztmetszetekre és a beruházási javak iparágaira vonatkozó megállapításai rávilágítanak e technika sokoldalúságára a szakpolitikák kialakításának és értékelésének irányításában. A politikai döntéshozók számára azonban alapvető fontosságú, hogy elismerjék az ilyen elemzések feltételezéseit és korlátait, és olyan átfogó döntéshozatalt folytassanak, amely figyelembe veszi a tágabb gazdasági környezetet.

Végősoron Leontief és Hoffenberg munkája ma is aktuális, mivel a védelmi és a polgári szektor közötti forráselosztás továbbra is vita és aggodalom tárgyát képezi. A cikkből levont tanulságok hasznosak lehetnek az erőforrások elosztásáról, a leszerelésről és a politikai döntések tágabb értelemben vett gazdasági következményeiről szóló kortárs vitákhoz egy folyamatosan változó világban. Azáltal, hogy multidiszciplináris és holisztikus megközelítést alkalmaznak ezekben a kérdésekben, a politikai döntéshozók világosabban és magabiztosabban navigálhatnak a gazdasági újraelosztás összetett terepén.

A cikk talán mára a múlt relikviájának tűnhet. Meglátásai azonban figyelemre méltóan aktuálisak a globalizáció és a közelmúlt eseményei által formált geopolitikai helyzetben. A globalizáció, vagyis a gazdaságok egyre szorosabb összekapcsolódása a világ minden táján alapvetően átalakította a gazdasági környezetet a cikk megjelenése óta. Bár a szerzők elsősorban a katonai alapok átcsoportosításának gazdasági hatásait vizsgálták nemzeti kontextusban, meglátásaik ma már a globális ellátási láncok és a nemzetközi kereskedelem dinamikájára is alkalmazhatók.

A globalizáció egyik kritikus aspektusa a globális ellátási láncok bonyolult hálózata. A termékeket már nem kizárólag egy nemzet határain belül állítják elő, hanem gyakran több ország együttműködésének eredményeként. A Leontief és Hoffenberg munkásságában központi szerepet játszó input-output elemzés elvei felhasználhatók e globális ellátási láncok megszakadásai-ból adódó lehetséges következmények értékelésére.

A közelmúlt eseményei, mint például a COVID-19 világjárvány, rávilágítottak a globális ellátási láncok sebezhetőségére. A világjárvány világszerte megzavarta a gyártási és szállítási hálózatokat, ami a kritikus áruk hiányához vezetett. Leontief és Hoffenberg megközelítése alkalmazható annak elemzésére, hogy a világjárvány okozta zavarok egy ágazatban (pl. az egészségügyben vagy az ICT-szférában) milyen kaszkádatással járhatnak más ágazatokra és régiókra, mind nemzeti, mind nemzetközi szinten.

Emellett a geopolitikai feszültségek, a kereskedelmi viták és a protekcionista intézkedések még inkább rávilágítottak a cikk aktualitására. Amikor a nemzetek kereskedelmi háborúba bocsátkoznak vagy vámokat vetnek ki, az input-output elemzés elvei felhasználhatók annak értékelésére, hogy ezek az intézkedések hogyan hatnak az iparágakra és a foglalkoztatásra nemcsak belföldön, hanem határokon átnyúlóan is. A szerzők hangsúlyozzák az ágazatok közötti kölcsönös függőségek figyelembevételét – ez az álláspont továbbra is helytálló a politikai intézkedések járulékos hatásainak megértésében.

Az ellátási lánc sebezhetőségének és a geopolitikai bizonytalanságoknak a nyomán számos országban egyre nagyobb teret hódít a reshoring, vagyis a termelés és a gyártás visszahozása a hazai partokra. Leontief és Hoffenberg elemzése a foglalkoztatás elmozdulásáról és a termelési szűk keresztmetszetekről, alkalmazható a reshoring törekvésekkel kapcsolatos potenciális előnyök és kihívások értékelésére. Az input-output modell segítségével a politikai döntéshozók jobban megérthetik az ilyen döntések következményeit a hazai és a globális gazdaságra.

Az ellátási láncokon túl a globális gazdaságnak most az éghajlatváltozás és a fenntartható jövőre való áttérés sürgető kihívásával kell szembenéznie. A szerzők elemzésének alapelvei kiterjeszthetők a szén-dioxid-intenzív iparágakról a zöld és fenntartható ágazatokra való átállás gazdasági hatásainak értékelésére. Ez az átmenet nemcsak az erőforrások átcsoportosítását jelenti, hanem a foglalkoztatási egyenlőtlenségek, a regionális hatások és a termelési szűk keresztmetszetek kezelését is, amelyek mind összhangban vannak a munkájukból származó felismerésekkel.

Az input-output elemzés elvei, amelyeket a szerzők a katonai alapok átcsoportosításának gazdasági következményeinek feltárására alkalmaztak, értékes eszközöket kínálnak az összekapcsolt gazdaságok, az ellátási láncok megszakadása, az áttelepítési erőfeszítések és a fenntarthatóságra való áttérés összetett dinamikájának elemzéséhez. Miközben a globalizált világ kihívásai és lehetőségei között navigálunk, a politikai döntéshozók, közgazdászok és elemzők az ebben a korszakalkotó munkában bemutatott meglátásokból tájékozott döntéseket hozhatnak, amelyek nemcsak a közvetlen következményeket, hanem a szélesebb körű gazdasági következményeket is figyelembe veszik, mind belföldön, mind nemzetközi szinten. Leontief és Hoffenberg munkája időtálló emlékeztetőül szolgál a gazdasági elemzés tartós jelentőségére a folyamatosan változó globális környezetünk alakításában.

Jegyzetek

[1] Wassily W. Leontief, Marvin Hoffenberg: The Economic Effects of Disarmament, The technique of “input-output” analysis is here adapted to facilitate forecasting the effect on sales and jobs of the reallocation of the funds now expended for military purposes, Scientific American, April 1, 1961, <https://www.scientificamerican.com/article/the-economic-effects-of-disarmament/>

